

הלכות ביים שבת טיש

גליון מס' 38

פרשת תצוה ●●●● אקטועלע הלכות צו פארברענגען מיט די גאנצע משפחה ●●●●

פרשת תצוה

יו"ל ע"י חברת יגדיל תורה דחסידי בעלזא - אנטווערפן בנשיאות כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א
להערות והארות טל': 32488417322 + מייל: shabbestish@gmail.com

שאלות ותשובות ליום השבת

הלכות ראש חודש

ז. איז דא א מצוה צו מאכן א גרעסערע סעודה לכבוד ראש חודש?
יא, ווייל ראש חודש ווערט צוגעגליכן צו אן יום טוב, לכתחילה זאל מען מאכן א גרויסע סעודה, אפילו אויב מען מאכט נישט קיין גרויסע סעודה זאל מען זעהן צולייגן א געוויסע מאכל לכבוד ר"ח מעהר ווי סתם א וואכן טאג, די חויב פון צולייגן א מאכל איז נאר באטאג און נישט ביי די סעודה פון באנאכט.

ח. ווען ראש חודש געפאלט אין שבת, דארף מען צולייגן א מאכל לכבוד ר"ח?

מען פירט זיך צו צולייגן א עקסטערן קוגל לכבוד ר"ח, אויב מען האט נישט צוגעלייגט זאל מען מאכן א גרעסערע מלוה מלכה מוצאי שבת, אפילו אויב עס איז שוין מעהר נישט ראש חודש.

ט - י. אויב מען האט פארגעסן צו זאגן יעלה ויבוא ביי מעריב שחרית אדער מנחה ר"ח, דארף מען איבער דאווענען?

מעריב [ביידע נעכט] דארף מען נישט, ווייל מען איז נישט מקדש די חודש באנאכט, שחרית און מנחה דארף מען יא איבער דאווענען. [פרויען וואס דאווענען נישט בקביעות דארפן נישט איבער דאווענען].

יא. אויב מען האט א ספק גלייך נאכן דאווענען אויב מען האט געזאגט יעלה ויבוא, דארף מען איבער דאווענען?

יא, ווייל מען דערמאנט עס נאר איינמאל א חודש שטעלט מען אויף די חזקה אז מען האט עס נישט געזאגט, אויב די ספק וועקט זיך אויף א שטיק צייט נאכן דאווענען, און פארן דאווענען האט מען אינזינען געהאט צו זאגן יעלה ויבוא, דארף מען נישט איבער דאווענען.

יב. אויב מען האט פארגעסן צו זאגן יעלה ויבוא און מען דערמאנט זיך נאך וואס מען האט געדאוונט מוסף, דארף מען איבער דאווענען?
עס איז א מחלוקת, פארדעם זאל מען איבערדאווענען בתורת נדבה.

יג. א בעל תפילה וואס האט פארגעסן צו זאגן יעלה ויבוא ביי די שטילע שמו"ע און האט זיך דערמאנט פארן אויסטרעטן דארף ער צוריק אנהייבן פון רצה?

ניין, וועגן טירחא דציבורא, אזוי אויך אויב די בעל תפילה האט פארגעסן צו זאגן רצה ביי די הויעכע שמו"ע און מען האט זיך דערמאנט נאך שמו"ע, דארף ער נישט איבער דאווענען וועגן טירחא דציבורא, אבער ווילאנג ער האט נאכנישט אויסגעטרויטן ביי די הויעכע שמו"ע, דארף ער יא צוריקגיין צו רצה.

מעשה רב

עס איז געווען אמאל אן עושר וואס איז געווען אינטערוועגנס קיין קיעוו, עס איז געווען שבת מברכין איז ער איינגעשטאנען אין די שטאט סקווירא, שבת באנאכט ביים דאווענען האט ער בטעות אנגעהויבן אתה חונן אנשטאטס אתה קדשת, האט ער געטראכט עס שטייט אין די ספרים אז אויב מען מאכט א טעות שבת ביים דאווענען אז מען הייבט אן בטעות אתה חונן, דארף מען זיין באזארגט אגאנצע וואך, טראכט ער עס איז גארנישט געשעהן, אין ערגנסטן פאל וועט ער פארלירן די וואך אפאר קערבעלעך, נאכן דאווענען האט עס הרה"ק ר' איציקל פון סקווירא מרגיש געווען, האט ער געזאגט פארן עושר אז אויב מען הערט אויס ביי אונז די ראש חודש בענטשן, איז עס א סגולה אז מען זאל גארנישט דערלייגן, אפילו אויב מען האט געמאכט א טעות ביים דאווענען.

שאלות ותשובות לליל שבת

הלכות ראש חודש

א. וואס איז דער טעם אז מען האט מתקן געוועהן צו בענטשן די חודש, א שבת פאר ראש חודש?

כדי צו מודיע זיין פאר די עולם ווען עס פאלט אויס ר"ח, און מען זאל וויסן צו אפהיטן די הלכות פון ראש חודש, און ווייל שבת געפינט זיך א גרויסע עולם אין שול האט מען מתקן געוועהן צו בענטשן שבת.

ב. דארף מען שטיין בשעת'ן בענטשן די חודש?

מען פירט זיך צו שטיין, גלייך אזוי ווי "קידוש החודש" איז געוועהן שטייענדיג, אזוי אויך איז מען מכבד דער רב פון בית המדרש מיטן בענטשן, אזוי ווי קידוש החודש וואס דער ראש בית דין האט געזאגט מקודש.

ג. פארוואס בענטשט מען נישט די חודש, א שבת פאר חודש תשרי?

ווייל עס איז נישט שייך די טעם אז מען דארף לאזן וויסן פאר די עולם ווען עס געפאלט אויס ראש חודש, ווייל תשרי ווייסט יעדער איינער ווען עס איז ראש חודש - ראש השנה.

ד - ה. מעגן פרויען מאכן א מלאכה אין ראש חודש?

מען פירט זיך אז פרויען מאכן נישט א טייל מלאכות אין ראש חודש צב. נייען אדער וועבן שטריקן, [ווייל די פרויען האבן נישט געגעבן זייערע צירונגען ביי די עבירה פון די עגל, האט מען זיי געגעבן א שכר ראש חודש פאר אן יום טוב]. ביגלען און אנדערע שטוב ארבעט מעג מען, וואשען וועט איז דא וואס פירן זיך צו וואשן, און ס'איז דא וואס פירן זיך אז נישט. די מנהג פון נישט מאכן קיין מלאכה איז אויך ר"ח באנאכט. שערן די האר און שניידן די נעגל איז אסור אויך פאר די מענער, וועגן די צוואה פון ר"י החסיד.

ו. מעג מען פאסטן ראש חודש?

ניין, אפילו נישט קיין חתן אין די טאג פון זיין חופה, אזוי אויך טאר מען נישט פאסטן א תענית פון שעות, פארדעם זאל מען אויפפאסן צו עסן נאכן דאווענען, און נישט זיך פארזוימען ביז נאך חצות.

שאלות ותשובות בלשון הקודש

שאלות ליום השבת

ז. האם יש לטוול ידיים לסעודה בר"ח, ומתי יש לערוך הסעודה?

מצוה להרבות בסעודת ראש חודש כאמור לעיל, שהוקשו ראשי חודשים למועדים, ועוד, מפני כבוד היום שהוא כפרה לישראל (ערוה"ש ס"ב, עיי"ש עוד שהוא זכר לסעודה שהיו עושים לעדים שבאו להעיד על ראיית מולד הלכנה בזמן המקדש, ואמרו חז"ל 'כל מזונותיו של אדם קצובים לו מראש השנה עד ראש השנה חוץ מהוצאות שבת ויו"ט, ראש חודש וחז"ל... אם פחת פחתין לו ואם הוסיף מוסיפין לו, הן אנשים הן נשים (כה"ח ד), ולכן, לכתחילה ראוי לעשות סעודה גדולה ולהרבות בכל מיני מאכל ומשתה, ומ"מ אף מי שאינו עושה סעודה גדולה ישתדל לכל הפחות להוסיף דבר מאכל יותר משאר ימות החול (ש"ע ומ"ב ס"י ת"ט ס"א, ועפ"י משמעות הערוה"ש ס"ב).

מדינא אין חיוב לאכול פת בר"ח, ומ"מ לכתחילה טוב יותר לקבוע סעודת ר"ח על הפת (שעה"צ אות א') ויש שכתב שראוי לאכול דגים ובשר בסעודה זו (משמרת שלום ס"ל), ואפי' אם חל בער"ש, ומ"מ לכתחילה יעשה הסעודה קודם חצות (א"א בוטשאטש רמ"ב, בעיני מ"ב שם יג).

החיוב להרבות בסעודה בר"ח הוא רק ביום ולא בלילה (מ"ב סק"ב), וכשיש ב' ימים ר"ח יש חיוב להרבות בסעודה בב' הימים (מטה משה ס"ת תק"ל).

ח. כיצד נוהגים בשבת ראש חודש בענין הסעודה?

כשחל ר"ח בשבת מקיימים סעודת ר"ח ע"י שמוסיפים מאכל מיוחד בסעודת יום השבת שיהא ניכר שהוא לכבוד ר"ח [דבל"א"ה אין ניכר שהסעודה לכבוד ר"ח, שהרי בכל שבת עושים סעודה זו] (מ"ב סק"ב), ורבים נוהגים להוסיף פשטידא קוגל מיוחדת לכבוד ר"ח (משמרת שלום שם), ואם לא הוסיף בשבת ירבה בסעודת מלוה מלכה לכבוד ר"ח (שעה"צ ד, עיי"ש ובבאה"ט א שהביא עוד מנהגים בזה [להאריך בסעודה ג' או לאכול סעודה ביום א]).

ט. מה דין השוכח לומר יעלה ויבוא בתפלת מעריב בליל ר"ח?

שכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת מעריב בליל ר"ח ונזכר לאחר חתימת ברכת רצה אפי' נזכר לאחר שאמר 'ברוך אתה ה' לפני המחזיר שכיתנו' אינו חוזר משום שאין מקדשים את החודש בלילה, ולא היה חל קדושת ר"ח על הלילה, ואין חילוק לענין זה בין ליל א' לליל ב' משום שנוהגים ביום ב' רק מחמת ספק, וממ"נ אם יום א' היה ר"ח א"צ להזכיר כלל ביום ב', ואם יום ב' הוא ר"ח דינו ככל ליל ר"ח שהזכרה אינה מעכבת בו (ש"ע ומ"ב שם).

י. מה דין השוכח לומר 'יעלה ויבוא' בתפילת שחרית ומנחה ביום ר"ח?

אם נזכר קודם שאמר 'ברוך אתה ה' מזכיר יעו"י וחוזר ואומר 'ותחזינה' ומסיים הברכה, אם נזכר אחר שאמר 'ברוך אתה ה' אומר 'למדני חוקיך' כדי לנמנע הזכרת השם לבטלה ומזכיר יעו"י וחוזר ואומר 'ותחזינה' ומסיים הברכה, אם נזכר לאחר סיום הברכה קודם שהתחיל ברכת 'מודים' מזכיר שם יעו"י וממשיך בברכת 'מודים', אם נזכר לאחר שהתחיל ברכת 'מודים' עד אחר 'היו לרצון' השני שבסוף תפילת אלוקי נצור (עיי' שעה"צ אות ט') חוזר לתחילת ברכת 'רצה' משום שכל ג' אחרונות חשובות כאחת, וכיון שטעה באחת מהן צריך לחזור לתחילתן ומזכיר יעו"י וממשיך שאר הברכות עד לסיום התפילה (עיי' מ"ב דרשו ה' 9 שהביא מח' הפו' אם נזכר באלוקי נצור [שצריך לחזור לרצה] ושמע קדיש או קדושה, אם מותר לו לענות לפני שחוזר לרצה), אם נזכר לאחר שסיים 'היו לרצון' השני אפי' אם עדיין לא עקר רגליו חוזר לראש התפילה (ש"ע ומ"ב שם, ואם דרכו לומר פסוקי תחנונים לאחר 'היו לרצון' ונזכר באמצע אמירת פסוקים אלו חוזר לרצה [משום שנחשב שעדיין לא גמר התפילה]) ואם נזכר מיד לאחר שקער רגליו א"צ לחזור ולומר 'ה' שפתי תפתח' לפני שחוזר ומתפלל (מ"ב ס"י קי"ד סק"א).

יא. מה דין מי שהתעורר אצלו ספק אם הזכיר יעלה ויבוא בתפלה?

נח' הפוסקים בדין המסופק אם הזכיר 'יעלה ויבוא' בשחרית ומנחה של ר"ח י"א שכיון שאין מזכירים יעלה ויבוא בתפילות אמרי' חזקה שהתפלל כרגיל ולא הזכיר, וי"א שכיון שמזכירים בכל ל' יום אין אומרים חזקה זו, ולמעשה, דינו כמי שלא הזכיר כלל וכפרטי הדינים שנתבאר בסעי' הקודם, אכן, אם

נתעורר לו הספק זמן רב אחר התפילה, וברור לו שהיה בדעתו להזכיר יעלה ויבוא בשעת התפילה אין דינו כמי שלא הזכיר כלל, וא"צ לחזור ולהתפלל (מ"ב ומ"א ס"א).

יב. מה דין השוכח להזכיר יעלה ויבוא בראש חודש ונזכר לאחר התפלל מוסף?

שכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בשחרית ונזכר לאחר שהתפלל תפילת מוסף נח' הפוסקים אם צריך לחזור ולהתפלל י"א שיצא יד"ח במה שהזכיר קדושת היום בתפילת מוסף וי"א שדין זה אמור רק בש"ץ, ולמעשה, יחזור ותפיל, וקודם התפילה יתנה שאם אינו חייב לחזור ולהתפלל מתפלל בתורת נדבה (ויקפיד על פרטי הדינים המובל בס' ק"ו לענין תפילת נדבה, ועיי' מ"ב דרשו ה' 7 שאף אם אירע כן בשבת ראש חודש חזר ומתפלל, אבל בלא תנאי, עיי"ש הטעם), אכן, אם נזכר שלא הזכיר 'יעלה ויבוא' בשחרית באמצע ג' ברכות ראשונות של תפילת מוסף ימשיך להתפלל שמו"ע של חול, ואח"כ יתפלל שמו"ע של מוסף (מ"ב סק"ד, ואין בכלל זה מי ששכח להזכיר יעו"י במנחה של יום א' דר"ח, ונזכר לאחר שהתפלל ערבית של ליל, והזכיר בה יעלה ויבוא, שמחייב לכו"ע לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע במקום תפילת מנחה - עפ"י שעה"צ אות ד, ואם אירע כן ביום בדר"ח או כשיש רק יום אחד ר"ח יחזור ותפיל שמו"ע רק בתורת נדבה - עיי' מ"ב קה, לד).

יג. מה דין ש"ץ ששכח להזכיר יעלה ויבוא?

ש"ץ ששכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בחזרת הש"ץ של תפילת שחרית א"צ לחזור ולהתפלל משום שבאופן כזה סומך על קדושת היום שיזכיר בתפילת מוסף בגלל טירחא דציבורא, אכן, אם נזכר קודם שסיים חזרת הש"ץ יחזור לרצה (מ"ב סק"א, ש"ע ס"י קכ"ו סע"ג).

ש"ץ ששכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בתפילת לחש בשחרית או במנחה א"צ לחזור ולהתפלל בשום אופן משום שבאופן כזה סומך על יעו"י שיזכיר בחזרת הש"ץ בגלל טירחא דציבורא (ש"ע ס"ב ס"ד).

שאלות לליל שבת

א. מהו הטעם שמברכים החודש בשבת שלפני ר"ח?

תקנו הקדמונים לכרך את החודש בשבת שלפני ראש חודש כדי להודיע לעולם מתי יחול ר"ח, ויודעו להזהר בכל הלכות ר"ח (מ"ב ס"י ת"ז סק"א), ותקנו בשבת שאז הקהל מצויים בביהכ"ס (שבלי הלקט קע).

ב. האם צריך לעמוד בשעת ברכת החודש?

נהגו לעמוד בשעה שמברכים את החודש דוגמת קידוש החודש שהיה מעומד (מ"ב שם, ומ"מ כתב שם שאין ברכת החודש במקום קידוש החודש שהיה בזמן המקדש שהרי קידוש החודש היה ביום ר"ח), כמו"כ נהגו לכבד את האב"ד היינו, רב בית הכנסת בברכת החודש דוגמת קידוש החודש שראש בית דין היה אומר 'מקודש' (משמרת שלום ס"ל ל' אות א'), ונהגו לאחוז בס"ת בשעת ברכת החודש (מ"ב צו, ב) לכבוד תפילה זו (ט"ז צו, א, ובמחצ"ש שם כ' שהוא כדי לעורר הכוונה), ועוד, שעיי"ז התחזינות והבקשות יתקבלו יותר (מקור חיים רפד, ז).

ג. מה הטעם שאין מברכים את חודש תשרי?

אין מברכים את חודש תשרי משום שר"ח הוא יו"ט וא"צ להודיע לעולם מתי יחול כיון שהוא ידוע לכל, ונתנו רמז לדבר דכתיב 'בכסה ליום חגנו' [שהחודש מכוסה] (מ"ב ושעה"צ סק"א, ועיי"ש שיש מקומות שאין מברכים את חודש אב שהוא חודש של פורעניות, ולמעשה, לא נהגו כן).

ד. כיצד נוהגים בעשיית מלאכה בר"ח אנשים ונשים?

מדינא אין איסור בעשיית מלאכה בראש חודש, ומ"מ נהגו הנשים שאינן עושות מלאכה בראש חודש משום שלא פרקו נזמיהם לעגל, וניתן להם ר"ח ליו"ט, ומנהג טוב הוא וכיון שנהגו כן בזמנים עברו צריכות כל הנשים לנהוג כן בזמננו (ש"ע ס"י ת"ז ס"א, בה"ל ד"ה והנשים, עיי"ש).

ה. איזה מלאכות נוהגות הנשים שלא לעשות בר"ח?

מצינו כמה מנהגים אלו מלאכות הם בכלל המנהג שלא לעשות מלאכה יש שנהגו שלא לעשות שום מלאכות, ויש שנהגו שלא לעשות רק מקצת מלאכות, וכל אחת נהגו כמנהג משפחתה (רמ"א ס"א, בה"ל שם), והמנהג הפשוט הוא לאסור כיבוס (וי"א שבזמננו שאין טורח כלל במלאכת הכיבוס אין לאסור - הליכות שלמה ר"ח א, כב, וטוב שהבעל יפעיל המכונה לצאת כל הדיעות) ותפירת בגדים, וכן סריגה ורקימה (הליכות שלמה שם, ושם אסר גם גיהוץ, שו"ת שבה"ל י, ג) ואשה המשתכרת באחת ממלאכות אלו יש להקל - שלא קיבלו עליהם הנשים להפסיד פרנסתם (ערוה"ש י, והאר"ה חולק), וכן הדין בעשיית מלאכות אלו לצורך דבר האבד [באופן המותר בחוה"מ] (א"א בוטשאטש מהדר"ח), ולכל המנהגים לא נהגו איסור בכיבוס ואפי' בעשיית צרכי הבית (כ"מ בבה"ל ד"ה מנהג).

י"א שהמנהג שלא לעשות מלאכה הוא רק ביום ב' דר"ח שהוא עיקר ר"ח (ויום א' הוא רק השלמת החודש שעבר), וי"א שהמנהג הוא גם ביום א' דר"ח אף שהוא השלמת חודש העבר, וכן המנהג (הליכות שלמה שם), ומ"מ בימים שנהגו שלא לעשות מלאכה אף הלילות בכלל, ולכן, אין לעשות מלאכות אלו גם בליל ר"ח (עיי' בה"ל ד"ה מנהג). המנהג לאסור עשיית מלאכה הוא רק בנשים ולא באנשים, ואנשים הנמנעים מעשיית מלאכה בר"ח מנהג ברורות הוא (מ"ב סק"ב, של"ת אות ג), מלבד תספורת ונטילת צפתיים בר"ח ע"ש וכ"ש בשאר ימות החול שנהגו איסור באנשים משום צוואת ר"י החסיד (מ"ב ר"ט, ז).

ו. האם חתן ביום החופה מתענה בראש חודש?

אסור להתענות בראש חודש דכתיב 'וביום שמחתכם ובמועדיכם ובראשי חדשיכם' - הוקשו ראשי חודשים למועדים (ערוה"ש ס"א, ועיי' בה"ל ד"ה ראש חודש ש"א שאיסור זה הוא מה"ת, ועיי' ש"ע ומ"ב תק"פ א - ב שיש מתירים להתענות בר"ח ניסן ואב - יום פטירת אהרן, נדב ואביהוא) אפי' חתן ביום חופתו, ואפי' תענית שעות, ולכן, יש להזהר לטעום מעט מיד אחר התפילה או לשתות קאו"ע קודם התפילה ביום ר"ח, ולא להתעכב עד אחר חצות (ש"ע ס"י ת"ח ס"א, וכפרטי הדינים המוב' בס' רפ"ח ס"א, ובכה"ח ג כ' שאם אינו מתעכב לשם תענית שרי).

יב. מה דין השוכח להזכיר יעלה ויבוא בראש חודש ונזכר לאחר התפלל מוסף?

שכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בשחרית ונזכר לאחר שהתפלל תפילת מוסף נח' הפוסקים אם צריך לחזור ולהתפלל י"א שיצא יד"ח במה שהזכיר קדושת היום בתפילת מוסף וי"א שדין זה אמור רק בש"ץ, ולמעשה, יחזור ותפיל, וקודם התפילה יתנה שאם אינו חייב לחזור ולהתפלל מתפלל בתורת נדבה (ויקפיד על פרטי הדינים המובל בס' ק"ו לענין תפילת נדבה, ועיי' מ"ב דרשו ה' 7 שאף אם אירע כן בשבת ראש חודש חזר ומתפלל, אבל בלא תנאי, עיי"ש הטעם), אכן, אם נזכר שלא הזכיר 'יעלה ויבוא' בשחרית באמצע ג' ברכות ראשונות של תפילת מוסף ימשיך להתפלל שמו"ע של חול, ואח"כ יתפלל שמו"ע של מוסף (מ"ב סק"ד, ואין בכלל זה מי ששכח להזכיר יעו"י במנחה של יום א' דר"ח, ונזכר לאחר שהתפלל ערבית של ליל, והזכיר בה יעלה ויבוא, שמחייב לכו"ע לחזור ולהתפלל תפילת שמו"ע במקום תפילת מנחה - עפ"י שעה"צ אות ד, ואם אירע כן ביום בדר"ח או כשיש רק יום אחד ר"ח יחזור ותפיל שמו"ע רק בתורת נדבה - עיי' מ"ב קה, לד).

יג. מה דין ש"ץ ששכח להזכיר יעלה ויבוא?

ש"ץ ששכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בחזרת הש"ץ של תפילת שחרית א"צ לחזור ולהתפלל משום שבאופן כזה סומך על קדושת היום שיזכיר בתפילת מוסף בגלל טירחא דציבורא, אכן, אם נזכר קודם שסיים חזרת הש"ץ יחזור לרצה (מ"ב סק"א, ש"ע ס"י קכ"ו סע"ג).

ש"ץ ששכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בתפילת לחש בשחרית או במנחה א"צ לחזור ולהתפלל בשום אופן משום שבאופן כזה סומך על יעו"י שיזכיר בחזרת הש"ץ בגלל טירחא דציבורא (ש"ע ס"ב ס"ד).